

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

EUD Kontoret
2019

Vejledning
**Grundfags-
bekendtgørelsen**

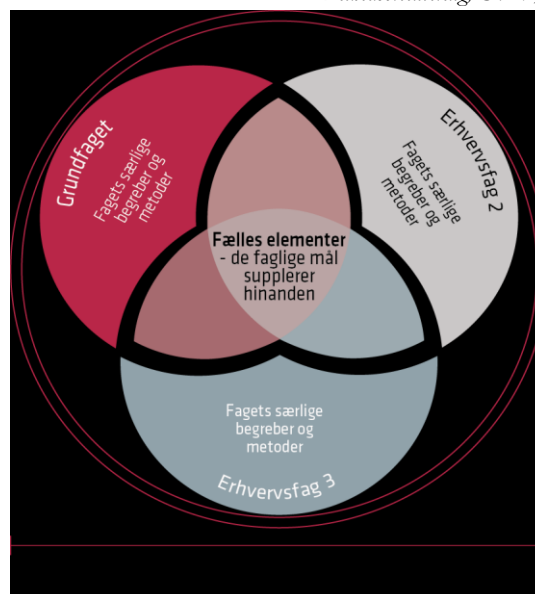
Psykologi

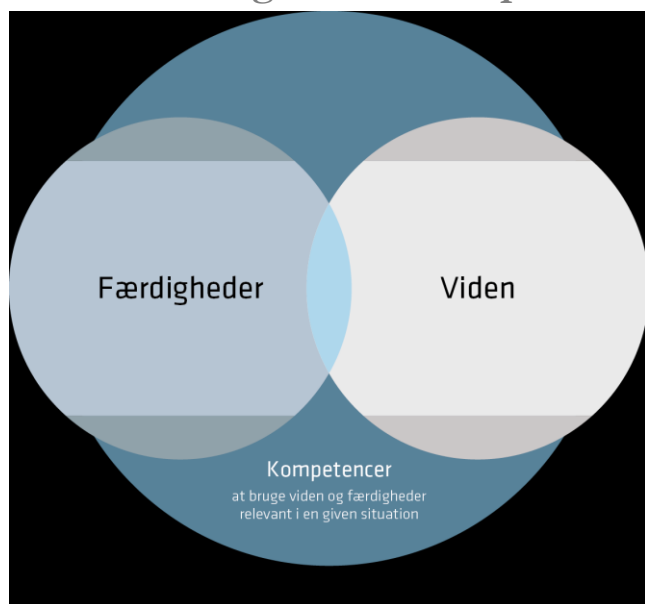
Vejledning til grundfag

Denne vejledning indeholder forklarende kommentarer til nogle af de gældende bekendtgørelsesbestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Alle bindende bestemmelser for undervisningen og prøverne i erhvervsuddannelserne findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser; herunder fagbilagene i bekendtgørelsen om grundfag. Vejledningen kortlægger fagets rolle i erhvervsuddannelserne og præciserer sammenhængen mellem grundfaget og øvrige fag i uddannelserne. Vejledningen understøtter en helhedsorienteret tilgang med henvisninger til eksempler fra undervisningspraksis. Eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse.

Helhedsorientering, UVM, 2018

Viden – færdigheder – kompetencer

Beskrivelsen af de faglige mål tager udgangspunkt i den europæiske brug af begreber, hvor faglige mål kaldes læringsudbytte og indeholder begreberne viden, færdighed og kompetence.

1. Viden er noget man har - beskriver de indholdsområder, stofområder og faglige områder, som man beskæftiger sig med i faget.
2. Færdighed er noget man kan - en dygtighed og en evne for et eller andet. Færdigheder viser sig i form af teknikker og indgår i udførelsen af opgaver og problemer.
3. Kompetence er noget man gør - elevens potentielle handlingsformåen i en given situation og elevens evne til at gøre noget i bestemte kontekster. Kompetencer betyder at man har viljen og evnen til at bruge sin viden og sine færdigheder i en given situation.

Inspiration og guidelines

Bekendtgørelse om grundfag, erhvervsfag og erhvervsrettet andetsprogsdansk i erhvervsuddannelserne , 2019.	Den taksonomiske beskrivelsesramme for grundfagenes faglige mål , 2014.
Definition af pædagogiske principper , 2017.	Bedømmelseskriterier , 2018.
De fire grundelementer ved prøver og eksamen , 2019.	Regler og gode råd ved prøver og eksamen , 2019.

Indhold

1. Identitet og formål.....	3
1.1 Identitet.....	3
1.2 Formål.....	4
2. Faglige mål og fagligt indhold.....	4
2.1. Faglige mål.....	4
2.2. Kernestof.....	5
2.3. Supplerende stof.....	6
3. Tilrettelæggelse	7
3.1 Didaktiske principper	7
3.2 Arbejdsformer.....	8
3.3 It i undervisningen	9
3.4 Samspil med andre fag.....	9
4. Dokumentation	11
5. Evaluering	12
5.1 Løbende evaluering.....	12
5.2 Afsluttende standpunktsbedømmelse.....	13
5.3 Afsluttende prøve.....	13
5.3.1 Eksaminationsgrundlag.....	15
5.3.2 Bedømmelsesgrundlag.....	16
5.3.3 Bedømmelseskriterier.....	16

Indledning

Vejledningen udfolder og forklarer fagbilaget psykologi til grundfagsbekendtgørelsen.

Vejledningen indeholder uddybende og forklarende kommentarer til fagbilagens punkter og bidrager med anbefalinger og inspiration til det faglige, pædagogiske og planlægningsmæssige arbejde med at tilrettelægge undervisningen i grundfaget.

Desuden gives eksempler på god praksis, herunder eksempler på undervisningsforløb. Praksiseksemplerne er tænkt som inspiration til indhold, form og niveau.

Strukturen i vejledningen følger fagbilaget. Udvalgte citater fra fagbilaget er anført i blå ramme.

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Psykologi handler om mennesker, vores adfærd og de bevægegrunde vi har, i forhold til vore handlinger. Det er videnskaben om menneskets psykiske processer, og om måden at opfatte, opleve, handle og reagere på.

Undervisningsfaget psykologi bygger på viden og metoder fra den videnskabelige psykologis forskning, der sikrer faglig dybde og muligheder for fagligt samspil med elevens uddannelse og erhverv.

Psykologi er en videnskab, som favner over et bredt teoretisk og empirisk fundament. Der er mange forskellige discipliner inden for psykologien med en stor variation i det genstandsfelt, der udforskes. Helt overordnet handler psykologi om forholdet mellem individ og omverden.

Psykologi handler om menneskers tanker, følelser, behov og forestillinger. Hvorfor vi tænker og handler vi, som vi gør. Psykologiens teorier og begreber kan bidrage med at identificere og undersøge sammenhænge og forklaringer på elevernes oplevede situationer i uddannelsen og i deres fremtidige erhverv. Psykologifaget kan ligeledes i samarbejde med praktikken understøtte udviklingen af elevernes lærefaglige kompetencer – samarbejde, kommunikation, læringsledelse, iagttagelse m.m.

Psykologi sætter fokus på individet set i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng, herunder med en international dimension, samt sætter fokus på sociale processer og relationer i hverdags- og arbejdslivet. Derudover handler psykologi om forskelle mellem personligheder, såvel som om læring, udvikling og psykiske forhold i arbejdslivet.

I det samfundsmæssige perspektiv bidrager faget med en øget bevidsthed om kommunikation i alle dens former, samarbejde, konflikthåndtering og vilje til forandring, både for det enkelte menneske og for organisationer.

Faget rækker ind i andre fag, hvor samarbejde, kommunikation og relationsdannelse også er i fokus, således at eleverne får handlekompetencer i forhold til kommunikation og samarbejde i deres uddannelse og erhverv.

Faget indbyder til et åbent samspil mellem teori og praksis, da det handler om mennesker og deres adfærd og relationer i praksis. Teorien giver dermed en baggrund for at kunne handle hensigtsmæssigt i praksis.

1.2 Formål

Psykologi bidrager til uddannelsens overordnede formål ved at eleverne får viden, færdigheder og kompetencer til at undersøge og diskutere psykologiske forhold på et fagligt grundlag i relation til elevens uddannelse og erhverv.

Formålet med faget er, at eleven opnår forståelse for psykologiens faglige områder primært i forhold til det normal fungerende menneske, herunder udviklingspsykologi, socialpsykologi og på D/C niveauet kognition og læring samt personlighedspsykologi, så eleven reflekterer over psykologiske problemstillinger, som eleven møder i en erhvervsfaglig sammenhæng.

Fagets formål er at udvikle elevernes viden, færdigheder og kompetencer i at undersøge og reflektere over psykologiske forhold på et fagligt grundlag samt forholde sig kritisk til psykologisk viden, herunder fx psykologiske metoder.

Formålet med faget er desuden, at eleven opnår kompetencer inden for udvalgte områder af psykologien, således at eleven kan identificere, forstå og forholde sig til psykologiske problemstillinger med relevans for elevens uddannelse og erhverv.

Gennem arbejde med praktiske cases og eksempler opnår eleven psykologiske og kommunikative kompetencer til at beskrive, analysere, løse og reflektere over psykologiske problemstillinger, der vedrører individ og samarbejde.

Endvidere skal faget medvirke til at give eleven grundlag for videreuddannelse, herunder evnen til at anvende forskellige arbejdsformer, kunne samarbejde og opsøge viden samt forholde sig ansvarligt og reflekterende til sin omverden og udvikle evnen til kritisk tænkning.

Formålet er også at bidrage til elevens almindelse, fordi eleven gennem undervisningen skal opnå kompetencer, så eleven kan identificere psykologiske problemstillinger i en erhvervsfaglig og generel sammenhæng. Disse kompetencer opnås, når teoretisk indsigt i en sammenhæng, kan overføres til en anden sammenhæng fx at emnerne bearbejdes i en praksisnær sammenhæng, men har et anvendelsesorienteret perspektiv.

Ligeledes bidrager faget til at udvikle elevernes kompetencer i forhold til at kunne diskutere centrale problemer i nutiden såsom moderne mediers indflydelse på mennesker, eksempelvis i form af mediernes betydning for kognitive processer, digital mobning eller dannelsen af sociale fællesskaber. Arbejdet med konkrete psykologiske temaer kan kobles til udvikling af innovative kompetencer i kortere projektføreløb, hvor eleven får mulighed for selvstændigt at formulere og undersøge konkrete problemstillinger fagligt i samarbejde med andre.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1. Faglige mål

Se de faglige mål i fagbilagets pkt. 2.1

De faglige mål beskriver de psykologifaglige kompetencer, eleverne bør opnå som et resultat af den gennemførte undervisning.

Når undervisningen tilrettelægges, skal man være opmærksom på, at det er de faglige mål, der styrer planlægning, og at kernestoffet med det supplerende stof derfor skal ses som midlet til at nå de faglige mål. Mål og kernestof skal ses i en sammenhæng og må ikke opfattes isoleret.

Det vil være naturligt at lade faglige mål indgå i forbindelse med formativ evaluering.

Undervisningen bygger på samtale og dialog. Det er vigtigt, at eleverne lærer at lytte til andres holdninger og argumentere for egne. Dette fremmes med fremlæggelse for hinanden og deraf følgende diskussioner.

Taksonomisk skal undervisningen tage udgangspunkt i elevernes egen dagligdag og brancheområde for derefter at bevæge sig ud i det nære samfund og samfundet som helhed, herunder inddragelse af den virtuelle verden.

Søg inspiration på emu.dk

Der opfordres i øvrigt til at indsende undervisningsforløb, opgaver mv. til fagkonsulenten for psykologi

2.2. Kernestof

Se uddybning af kernestof i fagbilagets pkt. 2.2

<i>Niveau F</i>	<i>Niveau E</i>	<i>Niveau D</i>	<i>Niveau C</i>
1. <i>Udviklingspsykologi</i>	1. <i>Udviklingspsykologi</i>	1. <i>Udviklingspsykologi</i>	1. <i>Udviklingspsykologi</i>
2. <i>Socialpsykologi</i>	2. <i>Socialpsykologi</i>	2. <i>Socialpsykologi</i>	2. <i>Socialpsykologi</i>
		3. <i>Kognition og læring</i>	3. <i>Kognition og læring</i>
		4. <i>Personlighed og identitet</i>	4. <i>Personlighed og identitet</i>

Kernestoffet angiver det faglige indhold, som undervisningen skal adressere, og det supplerende stof i psykologi åbner mulighed for toning af kernestof i forhold til uddannelsen.

Kernestoffet relaterer til de obligatoriske faglige mål, som eleven via undervisningen skal opnå viden om. De enkelte obligatoriske områder af kernestoffet bør ikke opfattes isoleret. I undervisningen vil hvert enkelt område af kernestoffet blive behandlet sammen med andre obligatoriske områder. Kernestoffet skal derfor ikke ses som en udtømmende liste, men som en anvisning på de faglige muligheder, der ligger i hovedområderne.

For at tilgodese undervisningsdifferentieringen skal eleven på alle niveauer arbejde med udviklingspsykologi og socialpsykologi, hvilket i undervisningen kan håndteres forskelligt med udgangspunkt i den pågældende erhvervsuddannelse samt det pågældende niveau, der undervises på.

Fagets indhold skal udvælges i forhold til det uddannelsesområde, som det indgår i. Det vil sige, at faget skal beskæftige sig med problemstillinger med relevans for det aktuelle uddannelsesområde. Undervisningens planlægning, tilrettelæggelse og gennemførelse skal i det omfang, det kan lade sig gøre, ske i sammenhæng med de øvrige fag. På denne måde sikres fagenes relevans, ligesom elevernes psykologiske kompetencer får en tydelig relation til praksis.

Undervisningen på niveau C, D, E og F omfatter kernestof, der vægtes efter relevans for elevens uddannelse og erhverv inden for emnerne udviklingspsykologi og socialpsykologi.

Niveau D og C omfatter yderligere to emner: Kognition og læring samt personlighed og identitet.

2.3. Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet.

Det supplerende stof, herunder samspil med andre fag, skal perspektivere og uddybe kernestoffet og i det hele taget udvide den faglige og erhvervsfaglige horisont. Det supplerende stof indgår sammen med kernestoffet som element til udvikling af elevernes faglige og personlige kompetencer.

Det supplerende stof har en friere ramme, inden for hvilken der udvælges fagligt indhold, som uddyber og perspektiverer kernestoffet samt udvider elevens almene og erhvervsfaglige kompetencer. Det supplerende stof udvælges af underviser eller gerne i samarbejde med eleverne, således, at det enten har relevans for elevens uddannelse og erhverv eller modsvarer personlige præferencer eller begge dele.

Psykologi er et dynamisk fag, hvilket gør det vigtigt, at inddrage aktuelle emner i undervisningen.

Generelt vægtes undervisningen mellem det praksis- og anvendelsesorienterede og de arbejds- og erhvervsrelaterede perspektiver og videnskabelige og metodiske forhold.

Niveau F og E	Niveau C og D
<ol style="list-style-type: none">1. Det praksis- og anvendelsesorienterede2. Arbejds- og erhvervsrelaterede perspektiver	<ol style="list-style-type: none">2. Det praksis- og anvendelsesorienterede3. Arbejds- og erhvervsrelaterede perspektiver4. Videnskabelige og metodiske forhold.

I fagbilaget og denne vejledning er det supplerende stof opdelt i følgende overordnede emner:

Niveau F og E	Niveau C og D
<ul style="list-style-type: none">• Udvikling• Relationer• Adfærd	<ul style="list-style-type: none">• Udvikling• Relationer• Adfærd• Emotioner• Metoder

Eksempler her uddyber afsnit 2.3.2 Emner til yderligere fordybelse og kan være:

F og E niveau nr. 1. Udvikling, litra d *"Interesse i egen udvikling"*. Menneskers udvikling kan anskues i et kortere perspektiv, hvor fokus er på f.eks. en eller flere livsperioder eller i et livslangt perspektiv. Udvikling af identitet i ungdomsfasen kan vælges som emne, hvor særlige psykologiske problemstillinger i unges liv og erfaringsverden belyses. Begreber som selvværd og selvtillid kan relateres til unges selvbillede samt trivsel eller mistrivsel, f.eks. i forhold til venner, de sociale mediers betydning for identitetsdannelse i det moderne ungdomsliv, ensomhed eller risikoadfærd

D og C niveau nr. 1. Udvikling, litra c: *"Livslang læring, kompetencemæssig, personligheds-mæssig og kognitiv udvikling"*. Nyere forskning om digitale mediers indflydelse på kognitive processer kan inddrages alt efter hvilken tilrettelæggelse af undervisningen, man vælger. Læring kan med fordel ses i forhold til elevernes egen uddannelsessituation. Undervisningen kan f.eks. fokusere på motivation og læring, hvor begreber som

mindset, selvregulering, selvpfattelse, modelindlæring, ligesom betydning af koncentration, feedback, læringsmiljø og samarbejde kan indgå som en del af et projekt. Hermed bliver metakognition en naturlig del af undervisningen og det medvirker til, at bevidstgøre eleverne om hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig læringsadfærd i forhold til at opnå de relevante studiekompetencer. I den forbindelse kan det også være relevant at fokusere på forhold der modvirker læring, ligesom hensigtsmæssighed af brug af digitale teknologier og medier kan inddrages.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Det bærende princip for tilrettelæggelsen er en helhedsorienteret undervisning, således eleven opnår en sammenhængende forståelse for de psykologiske forhold, som undervisningen omfatter, set i relation til elevens uddannelse og erhverv.

De faglige mål er styrende for den pædagogiske tilrettelæggelse. Eleverne skal sikres medindflydelse på undervisningens indhold og form, og de skal understøttes i deres selvstændighed og ansvarlighed ved brug af en bred vifte af undervisningsformer, herunder de muligheder der tilbydes af teknologiske værktøjer.

Undervisningen tilrettelægges, så arbejdet med praktiske opgaver understøtter og motiverer elevens forståelse for fagets teori, samt højner elevens forståelse for praksissituationer.

På D og C niveau skal studiekompetencen desuden udvikles gennem det systematiske arbejde med faglighed og kritisk tænkning i samspil med andre fag og elevens erhverv.

Fagbilaget lægger ikke op til, at undervisningen gennemføres disciplinorienteret, hvor de enkelte kernestofområder gennemarbejdes et efter et. Undervisningen tilrettelægges derimod med hovedvægt på helhedsorienteret undervisning og tager udgangspunkt i skolens fælles pædagogiske og didaktiske grundlag, med et antal psykologifaglige emner, hvis indhold er formuleret på tværs af de beskrevne kernestofområder. Alt efter det valgte emne tilrettelægges undervisningen, med en passende grad af variation, i forhold til fordybelse i de enkelte dele af fagbilaget.

Undervisningens rammer skal give mulighed for, at eleven kan bruge sin viden i en erhvervsfaglig sammenhæng og skal tilrettelægges med udgangspunkt i elevens erfaringsverden, med inddragelse af emner fra hverdagens psykologiske områder.

Det er lærerens ansvar, at undervisningen tilrettelægges, så fagets identitet og formål samt faglige indhold og mål sikres.

Undervisningen i psykologi er læringsmålstyret. Det betyder, at fagets mål omsættes til konkrete læringsmål for undervisningen og der tilrettelægges undervisning ud fra læringsmålene. Der er et spring fra fagbilagets abstrakte formuleringer til de specifikke læringsmål. Læringsmålene danner grundlag for den undervisning og læring eleverne oplever. Det er skolens opgave at formulere læringsmålene klart og tydeligt for eleverne, så de kan anvende dem som mål for deres egen læringsproces.

Læringsmålene skal b.l.a. være tydelige, specifikke og målbare for eleverne, og de skal kunne bruge dem til at måle og forstå, om de har opfyldt målene for undervisningen. Særligt i en helhedsorienteret og tværfaglig undervisning, skal eleverne kunne identificere fagets fagmål.

Læringssituationerne kan være placeret i klasseværelset, hvor arbejdet kan foregå emne-, case- og projektorienteret i mindre grupper, eller det kan være i værkstedet, hvor tilegnede færdigheder eller viden afprøves, undersøges eller udvikles i konkrete sammenhænge, fx via autentiske cases, tests, små undersøgelser, ekskursioner eller feltstudier.

Undervisningen skal vise sammenhængen mellem fagets teorier, elevens erhvervsuddannelsesområde og elevens eller andres hverdagsliv. Graden af selvstændighed øges, og der arbejdes med progression af stoffet i forhold til abstraktionsniveau.

Elevens generelle nysgerrighed, åbenhed og undersøgende holdning skal understøttes.

På C-niveau er et centralt didaktisk fokus træning af elevernes evne til at identificere en psykologisk problemstilling såvel, som kompetence i at analysere problemstillingerne, dvs. undersøge dem ved hjælp af faglig viden. Endvidere er kritisk tænkning centralt, f.eks. i forhold til vurdering af undersøgelsesmetoden eller en teoris forklaringsværdi. For at sikre en introduktion til fagets arbejdsmetoder og det faglige begrebsapparat kan undervisningen introducere teoretiske forklaringer og træning i brug af fagbegreber gennem små øvelser, hvor eleverne dels skriver en almenpsykologisk forklaring og dels en faglig forklaring med de korrekte begreber og dernæst diskuterer forskelle. På denne måde kan de opnå forståelse for forskelle mellem faglige og hverdagspsykologiske ræsonnementer. Som en del af arbejdet med at udvikle formidlingskompetence og kritisk tænkning kan undersøgelser refereret i dagspressen give eleverne mulighed for at diskutere forskellen på fagligt baserede forklaringer på psykologiske forhold og hverdagspsykologiske forklaringer.

3.2 Arbejdsformer

Undervisningen organiseres med henblik på variation og progression og med fokus på elevaktiverende arbejdsformer. Faget udfolder sig med diskussioner, øvelser og cases, så eleven får mulighed for at koble den teoretiske viden til uddannelse, erhverv og sin egen person.

Der skal varieres mellem lærercentrerede og elevcentrerede undervisningsformer i arbejdet med konkrete psykologiske problemstillinger.

På D og C niveau indgår mindre skriftlige øvelser for bl.a. at styrke præcision og korrekt anvendelse af fagets begreber i den faglige formidling og som støtte for mundtlige oplæg.

Faget udfolder sig med diskussioner, øvelser, cases og rollespil i en værkstedslignende undervisning, så eleven får mulighed for at koble den teoretiske viden til uddannelse, erhverv og til sig selv.

I undervisningen benyttes afvekslende og elevaktiverende arbejdsformer. Der kan f.eks. være tale om:

- Læreroplæg
- Klasseundervisning
- Klassediskussioner
- Elevoplæg
- Ekskursioner
- Forskellige former for gruppearbejde
- Skrivebaseret træning
- Flipped classroom eller
- Cooperative learning

Med mere projektorgeriserede arbejdsformer lægges der op til, at eleverne arbejder med at formulere, analysere og foreslå mulige løsninger på en faglig problemstilling. Projektarbejde kan gennemføres i grupper eller individuelt. I det omfang undervisningen giver mulighed for det, kan de projektorgeriserede arbejdsformer udgøre et naturligt omdrejningspunkt for et tværfagligt arbejde. Projektarbejdsformen kan desuden bidrage til, at eleverne lærer selvstændig planlægning og tilegnelse af viden, og de oplever fordelene ved et forpligtende samarbejde med andre. Læreren har under hele projektførløbet en vigtig vejlederrolle, bl.a. i forbindelse med at strukturere problemstillingerne, at medvirke til at relevant materiale inddrages samt at sørge for, at de mål og aftaler, gruppen har opstillet, overholdes.

Små skriftlige øvelser for at lære at argumentere fagligt og med et fagligt begrebsapparat er tillige nyttige i elevernes læringsproces.

Uanset valget af arbejdsformer er det vigtigt hele tiden at træne elevernes mundtlige formidling fx i form af individuelle elevoplæg eller gruppefremlæggelser..

Inddragelse af forskellige medier og informationsteknologier lægger op til, at der i undervisningen benyttes elektroniske tavler, præsentationsprogrammer, film, informationsøgning på internettet, evalueringsværktøjer m.m. De informationsteknologiske redskaber giver også mulighed for, at undervisningen, under særlige omstændigheder, kan tilrettelægges virtuelt.

3.3 It i undervisningen

Digital dannelse er et vigtigt emne i grundfaget psykologi og handler om, at kunne begå sig socialt og etisk i den virtuelle verden. Der skal i faget arbejdes med elevernes digitale dannelse gennem b.la. diskussioner om egne og andres intentioner, handlinger og udtryksformer i den virtuelle virkelighed.

Relevante digitale værktøjer skal inddrages i arbejdet med at udvikle strategier til at understøtte elevernes læreproces og faglige udvikling. Undervisningen skal desuden give mulighed for, at eleven tager kritisk stilling til information fra internetbaserede kilder med psykologifagligt stof, herunder at kunne anvende og forstå digitale medier samt reflektere kritisk over brug og betydning.

Eleven skal arbejde med informations- og kommunikationsteknologi på en sådan måde, at eleven ikke alene søger, men også selv producerer viden.

Informations- og kommunikationsteknologi anvendes ved:

1. Informationsøgning
2. Bearbejdning og formidling
3. Samarbejde og videndeling

I undervisningen vil det være en fordel at perspektivere til digitale teknologier og medier i det erhverv, som elevens uddannelse retter sig imod.

It kan indgå i psykologiundervisningen både som et redskab for faget og for læreprocesserne. I den daglige undervisning kan it være et hjælpemiddel i forbindelse med noter f.eks. gennem brug af digitale mindmaps eller aflevering af mindre besvarelser i form af optagelser af en mundtlig besvarelse på en elektronisk platform.

Læreren kan rigt benytte sig af brugen af QR-koder til en form for orienteringsleg, videooptagelse med fx Moviemaker af et skuespil mellem eleverne til fremlæggelse for klassen, Prezi, Flipped Classrooms metoder osv.

Se evt. bloggen Flipperiet med [Introduktion til brugen af video i undervisningen](#)

Til mundtlige fremlæggelser kan præsentationsprogrammer støtte fremstillingen og fastholde (visualisere) konklusioner. Endvidere kan internettet anvendes til informationsøgning og inddrages direkte i undervisningen til konkrete opgaver og træning af færdigheder. Undervisningen bør ligeledes give mulighed for at producere mindre it-baserede produkter, hvilket bl.a. kan medvirke til udvikling af elevens formidlingskompetence

Den digitale dannelse kan opnås gennem træning af digitale færdigheder og kompetencer, og her kan psykologi bidrage gennem elevernes arbejde med kritisk informationsøgning samt digital formidling i forskellige former. Elevernes digitale dannelse omhandler desuden et fokus på menneskers digitale adfærd samt positive og negative aspekter af dette. Et emne som digital mobning kan illustrere, hvordan digitale færdigheder og kompetencer kan benyttes uhensigtsmæssigt, og kan eleverne undersøge og diskutere sociale processer og normer for adfærd på nettet. Ligeledes kan man undersøge digital læring og de udfordringer og begrænsninger, den moderne højteknologiske udvikling fører med sig. Digital læring åbner muligheder for en mere individualiseret, effektiv og fleksibel læring, men udfordrer samtidig læringens sociale perspektiver. Det er et paradoks, som eleverne præsenteres for i deres digitale dagligdag, og som med fordel kan indgå i undervisningen.

It er ikke alene et nyttigt arbejdsredskab, men kan også indgå som et særligt genstandsfelt i psykologiundervisningen, jvf. kernestoffet 2.b ”*Sprog, krop og kommunikation i analoge og digitale sammenhænge*”. Emner som computerspil, interpersonelle relationer i cyberspace, netdating, mediepsykologi og læringsprocesser med it er nærliggende psykologiske delemer. Det kan derfor være relevant at beskæftige sig med samspillet mellem mennesket og informationsteknologien. Således kan it belyses ud fra såvel en udviklingspsykologisk som socialpsykologisk synsvinkel i forhold til betydning af arv, miljø og kultur. I familien og privatsfæren er it et væsentligt element, idet moderne børn vokser op med it som lige så naturlig en del af hverdagen, som fjernsynet var for generationerne før. Derfor kan man analysere interaktive computerspil i et udviklingspsykologisk perspektiv eller i tilknytning til et tema om massemedier. Andre kommunikations-mønstre nedbryder de traditionelle opfattelser af samspil, tid og rum. Undervisningen kan således belyse konsekvenserne for relationer, kommunikations- og samarbejdsformer, som de gør sig gældende i f.eks. familien, i skolen og i arbejdslivet.

Da psykologi er et internationalt vidensområde, findes et rigt udbud af teoretisk litteratur, psykologiske øvelser og videosekvenser fra tv-udsendelser om psykologiske emner. Undervisningen skal give mulighed for, at eleverne udvikler en kritisk tilgang til internettets teknologi og kommunikationsformer samt udvikle elevernes evne til på reflekteret vis at udvælge, analysere og vurdere information.

3.4 Samspil med andre fag

Faget har et naturligt og aktivt samspil med andre fag, der indeholder områder som service, kommunikation og samarbejde både uddannelsesmæssigt og praksisrelateret.

Faget indbyder desuden til samspil mellem teori og praksis, da det handler om mennesker, deres adfærd og relationer i praksis.

Teorien giver dermed baggrund for, at kunne handle hensigtsmæssigt i praksis.

Faget har et naturligt og aktivt samspil med andre fag, der indeholder områder som kundeforhold, patientforhold, service, kommunikation og samarbejde både uddannelsesmæssigt og praksisrelateret.

Psykologi kan typisk indgå i fagligt samspil omkring forskellige faglige områder i skriftlige opgaver og fx gennem praktisk øvelser i værksteder.

Det er endvidere muligt at faget indgår naturligt i forskellige former for faglige samspil der relatere til sundhedspsykologi, neuropsykologi, reklamepsykologi, mediepsykologi, idrætspsykologi, religionspsykologi, kulturpsykologi, rets-psykologi, sprogpsykologi, arbejds- og organisationspsykologi, pædagogisk psykologi osv.

Tværfaglighed og perspektivering til andre fag kan med fordel ske både på tværs af fag og på tværs af emner.

4. Dokumentation

Niveau F og E	Niveau D og C
<p><i>Dokumentationen skal afspejle elevens erhvervsfaglige kompetencer og studiekompetence i form af fordybelse i fagets emner samt faglig og metodisk korrekthed.</i></p> <p><i>Som eksempler på dokumentation af faget kan nævnes port folio, temaopgaver, mundtlige fremlæggelser, evt. med Power Point præsentationer, elevbesvarelser som repetition eller opfølgning på undervisningen med udgangspunkt i niveauets indhold og dybde.</i></p> <p><i>Dokumentation kan også være i form af anvendelse af digitale medier i undervisningen, fx en digital opslagsvæg eller en video, der viser elevens arbejde med en konkret problemstilling eller et bestemt tema.</i></p>	<p><i>Eleven udarbejder løbende dokumentation som på niveau F og E.</i></p> <p><i>Som afslutning på faget udarbejder eleven desuden en dokumentation i et selvvalgt emne, som tager udgangspunkt i det erhvervsfaglige hovedområde eller den uddannelse, som eleven har valgt. Eleven udarbejder en skriftlig disposition for dokumentationen i det selvvalgte emne. Eleven præsenterer disposition og det selvvalgte emne for læreren og dele af eller hele klassen.</i></p> <p><i>Den selvvalgte dokumentation skal godkendes af læreren, for at eleven kan indstilles til den afsluttende prøve</i></p>

Dokumentationen skal afspejle elevens erhvervsfaglige kompetencer og studiekompetence i form af fordybelse i fagets emner samt faglig og metodisk korrekthed.

Som eksempler på dokumentation i grundfaget psykologi kan nævnes portfolio, temaopgaver, mundtlige fremlæggelser, evt. med præsentationsprogrammer, eller elevbesvarelser som repetition eller opfølgning på undervisningen, med udgangspunkt i niveauets indhold og dybde.

Dokumentation kan også være i form af anvendelse af digitale medier i undervisningen, en video, der viser elevens arbejde med en konkret problemstilling eller et bestemt tema.

5. Evaluering

5.1 Løbende evaluering

De faglige mål er grundlaget for den løbende evaluering og sker gennem en præcisering af elevens standpunkt i forhold til de i pkt. 2.1. angivne faglige mål, samt en konkretisering af muligheder for at nå dem.

Den løbende evaluering skal styrke den enkelte elevs faglige progression og forståelse af eget faglige niveau med henblik på, at udvikle elevens potentiale.

Den løbende evaluering skal desuden sikre, at eleverne reflekterer over deres faglige udvikling i sammenhæng med faget og erhvervsuddannelsen som helhed.

Evaluering gennemføres flere gange i løbet af undervisningen i skriftlig eller mundtlig form. Det skal sikres, at der ved undervisningens afslutning har været benyttet forskellige evalueringsformer.

Feedback

Feedback gives på elevens proces, hvor eleven vejledes og hjælpes på vej. Formålet er at fastholde elevens fokus på læringsmålene, pege på muligheder som eleven måske ikke har set, gøre opmærksom på hjælpemidler, som eleven med fordel kan anvende, på strategier, som eleven skal arbejde på at udvikle, på sprogbrug, som skal justeres mv.

Eleverne skal blive så dygtige, som de kan. Det betyder, at undervisning tilrettelægges ud fra elevernes forudsætninger for at lære, og efter gennemført undervisning evalueres den aktuelle undervisning for at opnå et justeret grundlag for den fortsatte undervisning. Elevernes feedback på, hvad der giver læring for dem, er et værdifuldt værktøj for underviseren.

Løbende formative evaluering

Den løbende formative evaluering i undervisningen tager udgangspunkt i kriterierne for opfyldelse af læringsmål og differentierer i forhold til elevens forudsætninger.

Læringsmålene for undervisningen udmønter fagets fagmål på en tydelig og konkret måde. De er formuleret handlingsorienteret og i forhold til undervisningens aktiviteter.

Undervisningen og elevens udbytte heraf evalueres løbende. Evalueringens formål er at understøtte progression i den enkelte elevs læring og skal sikre, at eleven reflekterer over sin faglige udvikling i forhold til faget og elevens fremtidige erhverv.

Det vil være hensigtsmæssigt, at eleverne tidligt i forløbet bliver opmærksomme på sammenhængen mellem egen indsats og faglig udvikling.

For at styrke den enkelte elevs faglige progression kan en evaluering tidligt i forløbet omfatte tilrettelæggelsen af undervisningen og den anvendte pædagogik, således at lærer og elever kan foretage justeringer for at sikre, at det faglige udbytte og elevaktivitet får de bedste betingelser. Denne type af evaluering egner sig både til mundtlige samtaler i klassen eller skriftlige evalueringer med egentlige spørgeskemaer.

Spørgeskemaer vedrørende elevernes egen opfattelse af sammenhæng mellem forberedelse, arbejdsindsats og fagligt udbytte kan allerede fra starten være med til at bevidstgøre om egen læring, ligesom læreren kan give feedback på elevernes personlige notater for at styrke deres læring.

En konkretisering af muligheder for at nå de faglige mål danner udgangspunkt for formativ evaluering, hvor eksplicitering af konkrete faglige mål samt forslag til at nå dem diskuteres med eleven.

Egentlige tests af elevernes faglige viden kan ligeledes i et vist omfang anvendes, ligesom det metafaglige aspekt kan styrkes gennem inddragelse af portfolio bl.a. for at styrke den enkeltes selvrefleksion i forhold til styrker og svagheder i egen læreproces.

Den løbende evaluering foregår sammen med eleven og her kan indgå svar på nedenstående spørgsmål:

- Hvad skal evalueres?
- Hvem evaluerer?
- På hvilke læringsmål, der evalueres?
- Hvilke kriterier bygger evalueringen på?
- Hvornår foregår evalueringen?
- Hvilken form har evalueringen?

Den formative evaluering har som sit første formål at understøtte elevens faglige udvikling og elevens viden om at lære og om at anvende strategier til at lære og opfylde læringsmålene.

Den formative evaluering har som andet formål, at underviser får feedback fra eleven i forhold til elevens læringsudbytte.

5.2 Afsluttende standpunktsbedømmelse

Når eleven har afsluttet undervisningen, afgives en standpunktskarakter, der udtrykker elevens aktuelle standpunkt. Eleven bedømmes i forhold til fagets mål, og karakteren gives på baggrund af elevens dokumentation og øvrige præstationer og munder ud i en samlet vurdering af elevens kompetencer i faget.

Undervisningen i grundfag afsluttes med afgivelse af en standpunktskarakter

Elevens præstation og standpunkt skal bedømmes på grundlag af de faglige mål, som gælder for faget, på det tidspunkt, karaktererne gives. Det betyder, at standpunktskarakterer gives ud fra lærerens vurdering af, i hvor høj grad eleven opfylder fagets mål.

Elevens arbejdsindsats eller opførsel i klassefællesskabet indgår som udgangspunkt ikke i grundlaget for karaktergivning. Hvis faget har mål, der omfatter disse evner, indgår de i karaktergivningen.

5.3 Afsluttende prøve

Prøven tages afsat i den uddannelse, som eleven har valgt, hvori eleven demonstrerer de opnåede psykologiske kompetencer inden for faget.

Prøven afholdes på baggrund af en brancherelateret case med et kendt fagligt område, ukendte problemorienterede og/ eller handlingsorienterede underspørgsmål samt et ukendt bilagsmateriale.

Der arbejdes med en case, hvor der skal foretages lodtrækning på underspørgsmål og bilagsmateriale. Case og underspørgsmål udarbejdes af eksaminator.

Der afholdes ikke afsluttende prøve på niveauerne F og E.

Der afholdes en individuel mundtlig prøve på niveauerne D og C.

Ved afslutning af faget udarbejdes en oversigt over gennemført undervisning med de udvalgte mål og det gennemgåede kernestof og supplerende valgfri stof.

Den udarbejdede oversigt, opgave, herunder case, spørgsmål og bilagsmaterialer sendes til censor ved udtræk af faget til prøve senest 5 hverdage før prøvens afholdelse.

Den enkelte opgave består af følgende:

1. Case (her menes der med case: en virkelig eller tænkt sag eller begivenhedsforløb, der tjener som materiale i forbindelse med en diskussion)
2. En overskrift, der angiver psykologiske fokusområder og emner ift. de lodtrukne spørgsmål
3. To til tre underspørgsmål på hver sit forskellige taksonomiske niveau, der lægger op til f.eks. redegørelse, analyse, forklaring eller diskussion. Spørgsmål bør undgå at bede eleven om at inddrage eller forholde sig til specifik psykologisk viden til at besvare dem, da det ifølge de faglige mål er eleven selv, der skal udvælge og anvende relevant psykologisk viden.
4. Bilagsmateriale til opgaverne, dvs. aktuelt stof af forskellig art (f.eks. et uddrag af avisartikler eller fagpsykologiske artikler, tabeller, undersøgelse eller materiale, der omtaler en psykologisk undersøgelse med nogle væsentlige detaljer). Bilagsmateriale har en tydelig relation til emnet og de stillede spørgsmål, og det skal medvirke til elevens mulighed for at honorere de faglige mål, jvf. pkt. 2.1.
Det ukendte bilagsmateriale forsynes med kildehenvisning, inkl. årstal og foreligger i en tydelig og læselig form. Det er muligt at vedlægge elektronisk mediemateriale som en del af det ukendte bilagsmateriale.

Eleverne genkender i overskriften et emne fra undervisningen, men de kender ikke opgavens case, bilagsmateriale og spørgsmål.

Spørgsmålene vil typisk starte med at bede eleven om at identificere psykologiske problemstillinger og dernæst besvare et antal spørgsmål på flere taksonomiske niveauer.

Et eksamensspørgsmål kan også starte med at bede eleven redegøre for relevant psykologisk viden inden for det område, som spørgsmål og bilag lægger op til at undersøge, for derefter at bede eleven om, at de psykologiske problemstillinger i casen formuleres eksplicit.

Det er begge tilfælde ønskeligt, at eleven i et vist omfang redegør for den valgte psykologisk viden og forklarer, hvorfor den er relevant til at besvare spørgsmålene.

Det er hensigtsmæssigt at have de faglige mål foran sig, når prøvematerialet udarbejdes, så det sikres, at evaluering af elevens præstation kan foretages i overensstemmelse med dem.

Eksaminationstiden er 30 minutter (inklusive votering). Der gives 60 minutters forberedelsestid.

Eleven trækker en opgave og har dernæst 60 minutters forberedelsestid. Alt materiale, der er indgået i undervisningen, må medbringes til forberedelsen. Regler vedrørende elevernes brug af internettet for at tilgå tilladte hjælpemidler ved prøverne fremgår af § 14 i "Bekendtgørelse om prøver og eksamen i grundlæggende erhvervsrettede uddannelser" <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=161427>

Når opgaven er trukket er prøven startet. Forberedelsen er individuel, og det samme gælder eksaminationen.

Eksaminationen indledes med elevens præsentation og former sig derefter som en samtale mellem elev og eksaminator med udgangspunkt i opgaven.

Eksaminationen starter med elevens mundtlige fremlæggelse af resultatet af forberedelsen. Resten af eksaminationen udgøres af en faglig samtale mellem elev og eksaminator med udgangspunkt i opgaven. Her er det muligt at uddybe eller perspektivere fremlæggelsen, således at der skabes yderligere muligheder for at bringe de faglige mål i spil.

Eksaminators rolle

Som hovedregel er en mundtlig prøve en af eksaminator ledet samtale mellem elev og eksaminator med mulig inddragelse af censor. Censor kan altså stille spørgsmål til eleven. Elevens indledende præsentation skal tjene som oplæg til en samtale, hvor eksaminators opgave er at være aktiv lyttende. Dvs. eksaminators spørgsmål skal være af uddybende karakter, så graden af eksaminandens forståelse afdækkes. Hvis eleven er på vildspor, kan eksaminator gribe ind, ligesom eksaminator også gerne tydeligt må markere, hvad der er rigtigt og forkert. Det har ikke noget formål i en eksamenssituation at blive hængende i, hvad eleven ikke har forstået eller for den sags skyld i, hvad eleven tydeligt har demonstreret er tilegnet og forstået. Samtidig er det vigtigt at understrege, at eksamen ikke er undervisning, og at eksaminationstiden primært skal anvendes af eleven, mens det er eksaminators pligt gennem uddybende spørgsmål, at bidrage til at give det bredest mulige vurderingsgrundlag.

Censors rolle

Censor skal sikre kvaliteten, forstået på den måde, at han/hun skal bedømme, i hvilken udstrækning eleven lever op til de faglige mål, som de er formuleret i fagbilagets afsnit 2.1. Censor skal også påse, at undervisning (undervisningsplanen) og prøvemateriale lever op til gældende bestemmelser (jf. fagbilaget for psykologi C og eksamensbekendtgørelsen). Endvidere skal censor være garant for, at alle elever får en ensartet og retfærdig behandling, og at deres præstationer får en pålidelig bedømmelse. Censor kan stille uddybende og afklarende spørgsmål til eleven for yderligere at sikre et præcist vurderingsgrundlag, men censors opgave er primært at være lyttende, noterende og også være den, der holder øje med tiden.

5.3.1 Eksaminationsgrundlag

Eksaminationsgrundlaget er den udleverede case og elevens præsentation af case og underspørgsmål.

Eksaminationsgrundlaget er det faglige stof eller materiale, som der eksamineres ud fra, og som skal gøre det muligt for eleven at vise de opnåede kompetencer. Eksaminationsgrundlaget skal tage udgangspunkt i de væsentlige mål og krav i faget. Eleven skal kende til disse mål fra undervisningens begyndelse.

Case og underspørgsmål udarbejdes af eksaminator. Casen er en brancherelateret case med et kendt fagligt område, ukendte problemorienterede og/ eller handlingsorienterede underspørgsmål samt et ukendt bilagsmateriale.

En case faglige område skal være kendt af eleverne, idet det er identisk med de faglige områder i et undervisningsforløb.

I beskrivelsen af case, underspørgsmål og valg af ukendt bilagsmateriale skal der indgå faglige mål, anvendt materiale inden for kernestof og evt. supplerende stof, særlige fokuspunkter og arbejdsformer.

Hver case skal desuden indeholde materiale af forskellig art fx aktuelt stof og undersøgelser.

Casen består af en overskrift, der angiver et fagligt område, underspørgsmål med flere taksonomiske niveauer samt et bilagsmateriale på ca. to til tre normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum).

De enkelte underspørgsmål og bilagsmaterialet må anvendes højst tre gange i samme konstellation, på samme hold.

Det samlede prøvemateriale skal bredt dække emnerne i undervisningen med relevans for elevens erhverv.

5.3.2 Bedømmelsesgrundlag

Bedømmelsesgrundlaget er elevens mundtlige præstation ved prøven

Der gives én karakter ud fra en helbedsvurdering af elevens mundtlige præstation.

Bedømmelsesgrundlaget vedrører de produkter, processer eller præstationer der skal gøres til genstand for bedømmelsen. Eleven skal kende bedømmelsesgrundlaget fra undervisningens begyndelse.

5.3.3 Bedømmelseskriterier

Se uddybning af bedømmelseskriterierne i fagbilagets pkt. 5.3.3

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket grad elevens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i punkt 2.1. Se i øvrigt § 8, stk. 3.

Bedømmelseskriterierne beskriver, hvad der lægges vægt på ved vurderingen af elevens præstation i forhold til en bestemt opgaveløsning.

Skolen kan uddybe prøvens specifikke bedømmelseskriterier i forhold til de væsentlige mål og krav, som skolen har udvalgt i forhold til prøvens bedømmelsesgrundlag.

Eleven skal kende bedømmelseskriterier fra undervisningens begyndelse.